

Regjeringen innfører kjønnsnøytrale yrkestitler

Sveinung Berg Bentzrød og Magnus Knutsen Bjørke (foto)

Ingen statlige yrkestitler skal lenger hete noe med «mann», eller «mor». Selv motvillige etater må nå føye seg, sier Abid Q. Raja.

Det er en stor glede for meg, på 8. mars, å fortelle at regjeringen har besluttet å bytte ut alle yrkestitler som ikke er kjønnsnøytrale.

Det sier den nye kultur- og likestillingsministeren, Abid Q. Raja (V).

Omgitt av hundrevis av deltagere i markeringen av Kvinnedagen på Youngstorget kommer han med nyheten gjennom Aftenposten.

- Dette er på tide. Titler som «fylkesmann» og «utenriksstjenestemann» gir assosiasjoner til at noen titler er forbeholdt et bestemt kjønn. Noen titler er allerede endret, som fra «riksmeglingsmann» til «riksmegler». Nå står de andre for tur, sier Raja.

- Flertallet på Stortinget ba i oktober i fjor din forgjenger, Trine Skei Grande, om å kartlegge alle yrkestitler i staten for å bli kvitt alle ord som ikke er kjønnsnøytrale. Er dere i mål med dette?

- Ja, det er det vi er. Nå går vi fra utredning til handling, sier Raja.

Da det i fjor ble gjennomført en høringsrunde om kjønnsnøytrale yrkestitler, var flere etater skeptiske. De ville beholde «fylkesmann» og «rådmann».

- Nå får de ikke lenger noe valg?

- Nei, de har ikke lenger noe valg.

- Når skal dette være gjennomført?

- Beslutningen er akkurat tatt, der jeg var en av pådriverne. Regjeringen var for øvrig enstemmig. Nå setter vi i gang, og dette skal gå raskt, sier Raja.

«Jordmor» et unntak – inntil videre

Raja og regjeringen gjør ett unntak:

- Vi har fått kartlagt hvor jordmorbegrepet faktisk kommer fra. Det stammer fra en tid da barnet ble tatt imot på et jordgulv. Så tok man det fra jord og ga det til mor, altså «jordmor».

- Så her skal vi ikke tre en ny tittel ned over hodet på noen. Men vi skal gå i aktiv dialog med Sykepleierforbundet, Jordmorforbundet, og representanter for staten for å finne et ord alle kan være enige om. Ansvaret for dette får Helsedepartementet, sier Raja som presiserer: - Vi vil kun endre jordmortittelen om foreningene blir enige.

Han sier at nye, kjønnsnøytrale yrkestitler skal komponeres av staten og partene i arbeidslivet. Dette arbeidet skal starte nå.

Finnene fant 1400 «mannetitler»

I september 2017 hadde professor ved NTNU, Soilikki Vettenranta, et debattinnlegg i Adresseavisen. Hun omtalte at den finske

- Statsminister Erna Solberg (H) har tatt beslutningen om kjønnsnøytrale yrkestitler. Nå må alle departementer og underliggende etater følge opp, sier Abid Q. Raja (V), her i gårstagens 8. mars-tog. Raja gikk under en parole mot æresvold.

avisen Aamulehti hadde gått gjennom en liste med det avisen omtalte som kjønnsdiskriminerende titler og tillitsverv fra offentlige registre, lovgivning og idrett. Listen ble lang: Av 1600 titler endte 1400 med «mann».

Men det var også mannsdiskriminerende eksempler, som «helsesøster» eller «flyvertinne». Avisen ba om hjelp fra publikum. Den inviterte til dugnad ved å opprette en Excel-fil på nettet, der leserne kunne foreslå nøytrale alternativer til erstatning for kjønne yrkestitler og verv.

En lang kamp som ikke er i mål

Arbeidet for å endre kjønnsdiskriminerende språkbruk var en av fanesakene i likestillingskampen allerede på 1970-tallet. Det ble

snakket om hvordan språket medvirker til å bevare og befestet et skjevt kjønnsrollemønster.

Likestillingsforkjempere ble møtt med latterliggjøring og sterke negative reaksjoner. Det er liten tvil om at utvikling av språket har gått tregere sammenlignet med andre forhold innenfor likestilling.

En institusjon som har bidratt til å øke fokuset på kjønnsnøytrale yrkestitler er Språkrådet.

Det har lenge gitt råd om å bruke kjønnsnøytrale ord, som «leder» i stedet for «formann», «sekretær» eller «fullmektig» i stedet for «kontordame», og «varamedlem» i stedet for «varamann».

FAKTA

Ikke kjønnsnøytrale titler:

Her er flere yrkestitler som brukes i dag og som ikke er kjønnsnøytrale:

Fylkesmann
Lensmann
Sivilombudsmann
Rådmann
Sysselemann
Lagmann
Tillitsmann
Sendemann
Oppsynsmann
Embetsmann
Namsmann
Formann

Flere lignende titler er endret de siste årene, som «helsesøster» til «helsesykepleier» og «riksmeglingsmann» til «riksmegler».

En forklaring på at norsk språk har så mange ord med «mann», er at mann på norrønt – «maðr» – ble brukt i betydningen «menneske».

Vikingene brukte ordet så kjønnsnøytralt at man skilte mellom «karlmaðr» og «kvennmaðr» – karlmennesker og kvinnemennesker. «Maðr» ble brukt for å betegne både menn og kvinner så sent som i Magnus Lagabøtes landslov fra 1276.

Samtidig som Språkrådet har fokus på kjønnsnøytrale yrkestitler, oppfordrer de til å markere kjønn når det er naturlig, for ord som: Ankermann – ankerkvinne, Foregangsmann – foregangskvinne, Talsmann – talskvinne.

Nå setter vi i gang, og dette skal gå raskt

Abid Raja, kulturminister